

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 257/2011-12

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Jána Auxta a Rudolfa Tkáčika na neverejnom zasadnutí 7. júna 2011 prerokoval vyhlásenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vyjadrené prostredníctvom jeho predsedu JUDr. Štefana Harabina o odmietnutí sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky Juraja Horvátha pre jeho predpojatosť v rozhodovaní veci vedenej pod sp. zn. II. ÚS 16/2011 a takto

r o z h o d o l :

Sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky Juraj Horváth je **v y l ú č e n ý** z výkonu sudcovskej funkcie v konaní vedenom Ústavným súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. II. ÚS 16/2011.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 29. apríla 2011 doručené vyhlásenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „účastník konania“) vyjadrené prostredníctvom jeho predsedu JUDr. Štefana Harabina, ktorou namieta

predpojatost' sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky Juraja Horvátha podľa § 28 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) vo veci vedenej pod sp. zn. II. ÚS 16/2011. V danej veci sťažnosť pre namietané porušenie práv smeruje proti postupu a rozhodnutiu účastníka konania.

Účastník konania prostredníctvom svojho predsedu vo vyjadrení uplatnil námietku zaujatosti proti sudcovi ústavného súdu Jurajovi Horváthovi. V rámci tejto námietky zaujatosti okrem iného uviedol:

«Sudca JUDr. Juraj Horváth bol právoplatne odsúdený za úmyselný trestný čin. Podmienkou pre výkon funkcie sudcu, a tým viac pre výkon funkcie sudcu ústavného súdu, musí byť nulová tolerancia. Zotrvávanie tohto sudcu na Ústavnom súde SR je protiústavný stav, pretože žiadny sudca nemôže obliekať sudcovský talár, ak bol odsúdený za úmyselný trestný čin a to bez ohľadu na to, že ev. bolo jeho odsúdenie zahladené...

Uvedený odmietavý postoj a kritika JUDr. Horvátha s požiadavkou, aby vyzliekol talár a opustil sudcovské rady, bol verejne prezentovaný predsedom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky JUDr. Štefanom Harabinom a viackrát aj publikovaný v rôznych médiách, vrátane výrokov, ako napr. „Pán Horváth by so svojím odpisom nemohol riadiť ani križovatku. Je to neuveriteľná kariéra, že z odsúdeného, dokonca za trestný čin neplatenia dane, je dnes sudca najvýznamnejšieho orgánu súdnej moci. Už dnes v Európskej únii nechápavo krúčia hlavami“. Alebo „Až mi padla sánka, koľko poslancov je ochotných tolerovať bývalého daňového podvodníka v talári...“, „Kriminálnik nemôže sedieť na Ústavnom súde, v talári...“.

Tieto výroky nepochybne vnímal aj JUDr. Horváth a vytvoril si vo vzťahu k JUDr. Štefanovi Harabinovi odmietavý postoj, ktorý mohol prerásť až do nepriateľstva. JUDr. Štefan Harabin je predsedom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorý je v procesnom postavení porušovateľa v danej veci. K tvrdenému porušeniu práva sťažovateľky na zákonného sudcu malo dôjsť tým, že na základe opatrenia predsedu najvyššieho súdu Spr 101/2010-10, Spr 1321/2009 z 30. júna 2010, ktorým bol zmenený rozvrh práce najvyššieho súdu na rok 2010, rozhodoval o všetkých veciach vylúčenia sudcov krajských

súdov len jeden senát (senát 1C), čo je podľa názoru sťažovateľky v rozpore s ustanovením § 51 ods. 1 a 2 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Vydanie vyššie uvedeného opatrenia je súčasne jeden zo skutkov, pre ktorý podala ministerka spravodlivosti Slovenskej republiky návrh na disciplinárne konanie voči predsedovi Najvyššieho súdu Slovenskej republiky JUDr. Štefanovi Harabinovi (na Ústavnom súde Slovenskej republiky je vedené pod sp. zn. Rvp 7408/2011). Negatívny vzťah sudcu JUDr. Horvátha k JUDr. Štefanovi Harabinovi existuje nielen ako k fyzickej osobe, ale aj ako k predsedovi Najvyššieho súdu Slovenskej republiky - teda k štatutárnemu orgánu sťažovateľa.

Takýto vzťah sudcu JUDr. Horvátha ho diskvalifikuje z účasti na predmetnom konaní a rozhodovaní. Fakt, že sám nevyhlásil svoju predpojatosť je evidentným prejavom jeho farizejstva a snahy využiť túto príležitosť na revanš proti osobe predsedu najvyššieho súdu a tým aj proti Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky ako vrcholnému orgánu všeobecného súdnictva...

Okolnosti uvedené vo vzťahu k sudcovi JUDr. Horváthovi odôvodňujú vznik pochybností objektívnej povahy o nepredpojatosti sudcu ústavného súdu v zmysle § 27 ods. 1 zákona o ústavnom súde.»

K vyhláseniu o predpojatosti sa vyjadril sudca ústavného súdu Juraj Horváth podaním z 25. mája 2011, v ktorom okrem iného uviedol:

«Predovšetkým poukazujem na to, že námietky týkajúce sa „protiústavnosti“ môjho zotrvania na Ústavnom súde Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sú prima facie neopodstatnené, veď mám rovnaký mandát na výkon funkcie sudcu ústavného súdu, ako hociktorí iný sudca tohto súdu... pričom si dovoľím poukázať aj na to, že podmienky získania tohto mandátu dodnes neboli ani v zákone o ústavnom súde, ale ani v ústave zmenené (podmienka tzv. nulovej tolerancie dodnes zakotvená nebola)...

Pokiaľ ide o publikovanú kritiku predsedu najvyššieho súdu, stručne poukazujem na to, že keď som obliekol talár sudcu ústavného súdu, zároveň som si aj uvedomil, že musím znášať väčšiu intenzitu občianskej a odbornej kritiky, ako iní moji spoluobčania, ...

Som profesionál, ktorý sa riadi ústavou a svojim ústavným sľubom a viem sa vysporiadať niekedy aj s prehnane vyostrenou kritikou, preto nie sú odôvodnené ani námietky týkajúce sa kritiky mojej osoby.

Zároveň prehlasujem, že v predmetnej veci sa necítim byť predpojatý ani pre pomer k veci, ani pre pomer k účastníkom.»

II.

Podľa čl. 124 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) ústavný súd Slovenskej republiky je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Podľa ustanovenia § 27 ods. 1 zákona o ústavnom súde je sudca vylúčený z výkonu sudcovskej funkcie v konaní vo veci, ak so zreteľom na jeho pomer k veci, k účastníkom konania alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o jeho nepredpojatosti.

Podľa § 28 ods. 1 zákona o ústavnom súde účastník konania môže vyhlásiť, že niektorého zo sudcov odmieta pre jeho predpojatosť. Ak dôvody, ktoré vedú k vyhláseniu o odmietnutí sudcu pre jeho predpojatosť, vznikli do začiatku ústneho pojednávania, môže ju účastník konania vyhlásiť najneskôr na začiatku ústneho pojednávania. Ak dôvody, ktoré vedú k vyhláseniu o odmietnutí sudcu pre jeho predpojatosť, vznikli v priebehu prvého ústneho pojednávania, môže ju účastník konania vyhlásiť bez zbytočného odkladu. Na neskoršie vyhlásenie o odmietnutí sudcu pre predpojatosť sa neprihliada a ústavný súd už o ňom nerozhoduje.

Podľa ustanovenia § 28 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak ide o rozhodovanie v pléne ústavného súdu, o vylúčení sudcu pre jeho predpojatosť rozhodne plénum ústavného súdu; odmietnutý sudca nehlasuje. Ak ide o rozhodovanie v senáte ústavného súdu,

o vylúčení sudcu pre predpojatosť rozhodne iný senát; odmietnutý člen senátu nehlasuje. Pri rovnosti hlasov rozhoduje hlas predsedajúceho.

Podľa čl. IV bodu 1 rozvrhu práce ústavného súdu na obdobie od 1. marca 2011 do 28. februára 2012 (ďalej len „rozvrh práce“) o vylúčení sudcu pri rozhodovaní v senáte podľa § 28 ods. 2 zákona o ústavnom súde rozhoduje III. senát, ak ide o sudcov II. senátu.

Vyhlásenie účastníka konania bolo v súlade s rozvrhom práce pridelené na prerokovanie a rozhodnutie III. senátu ústavného súdu (sudcom spravodajcom je predseda tohto senátu), pretože námietka predpojatosti smeruje proti členovi II. senátu ústavného súdu sudcovi Jurajovi Horváthovi.

Obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu, čo znamená, že súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadŕžal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutia vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok, pokiaľ súd má právomoc o takomto práve rozhodnúť (II. ÚS 71/97, III. ÚS 188/2011).

Nestrannosť treba skúmať z dvoch hľadísk, a to zo subjektívneho hľadiska nestrannosti, t. j. v danom prípade treba zistiť osobné presvedčenie sudcu prerokujúceho prípad, a z objektívneho hľadiska nestrannosti, t. j. v danom prípade treba zistiť, či sú poskytnuté dostatočné záruky na vylúčenie akejkoľvek pochybnosti v danom smere. V prípade subjektívneho hľadiska nestrannosti sa nestrannosť sudcu predpokladá až do predloženia dôkazu opaku (Piersack v. Belgicko – rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva – ďalej len „ESLP“ z 1. októbra 1982).

Nemožno sa uspokojiť len so subjektívnym hľadiskom nestrannosti, ale treba skúmať, či sudca poskytuje záruky nestrannosti aj z objektívneho hľadiska. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho hľadiska sudcu, ale podľa vonkajších

objektívnych skutočností. V danom prípade platí tzv. teória zdania, podľa ktorej nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť v očiach strán. Spravodlivosť nielenže má byť vykonávaná, ale sa musí aj javiť, že má byť vykonávaná (Delcourt v. Belgicko – rozsudok ESĽP zo 17. januára 1970, Padovani v. Taliansko, rozsudok ESĽP z 26. februára 1993). Sudca sa má objektívne javiť v očiach strán, že je nestranný, a zároveň musí byť vylúčená akákoľvek vonkajšia oprávnená pochybnosť o jeho nestrannosti.

Judikatúra ESĽP vyžaduje, aby sa obava z nedostatku nestrannosti zakladala na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného. Existencia oprávnených pochybností závisí od posúdenia konkrétnych okolností prípadu. Tzv. objektívna nestrannosť sa teda posudzuje nie podľa subjektívneho postoja sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Sudca môže byť subjektívne absolútne nestranný, ale i napriek tomu môže byť jeho nestrannosť vystavená oprávneným pochybnostiam vzhľadom na jeho status, rôzne funkcie, ktoré postupne vo veci vykonával, alebo vzhľadom na jeho pomer k veci, k stranám konania, ich právnym zástupcom, svedkom a pod. Z tohto hľadiska preto nezáleží ani na tom, že sudca sa k návrhu na jeho vylúčenie vyjadril v zmysle, že sa vnútorne necíti byť zaujatý. Rozhodujúce nie je jeho stanovisko, ale existencia objektívnych skutočností, ktoré vzbudzujú pochybnosť o jeho nestrannosti v očiach strán a verejnosti (III. ÚS 158/08).

Na tomto mieste v nadväznosti na citované rozhodnutie ESĽP a ústavného súdu je potrebné upozorniť aj na medzinárodné záväzky prevzaté Slovenskou republikou, a to bez „personifikácie problému“.

Slovenská republika ako člen Rady Európy schválila okrem iných aj jej Odporúčanie NoR (94) 12 prijaté Výborom ministrov 13. októbra 1994 na 518. zasadnutí nazvané „O nezávislosti, výkonnosti a postavení sudcov“. Toto odporúčanie bolo vydané podľa článku 15. b Štatútu Rady Európy. Odporúčanie sa odvoláva na základné princípy Organizácie spojených národov dotýkajúce sa nezávislosti súdnictva schválenej Valným

zhromaždením OSN v novembri 1985. Šírka aplikácie odporúčania sa vzťahuje „na každú osobu vykonávajúcu súdnickú funkciu, vrátane tých, ktoré sa zaoberajú riešením problémov z oblasti ústavného, trestného, občianskeho, obchodného a správneho práva“. V odporúčaní je princíp I označený ako „Všeobecné princípy týkajúce sa nezávislosti sudcov“. Pod bodom 2 písm. c) tohto princípu odporúčanie stanovuje: „Každé rozhodnutie týkajúce sa služobného postupu sudcov sa musí opierať o objektívne kritériá, výber a postup sudcov sa musí uskutočňovať na základe zásluhovosti s ohľadom na ich kvalifikáciu, bezúhonnosť, odbornosť a výkonnosť...“

Na 7. kongrese Organizácie spojených národov (ďalej len „OSN“) o prevencii zločinnosti a zaobchádzaní s previnilcami konanej v Miláne od 26. augusta 1985 do 6. septembra 1985 boli prijaté „Základné princípy nezávislosti súdnictva“ (ďalej len „základné princípy“). Tieto boli potvrdené rezolúciami Valného zhromaždenia OSN 40/32 z 29. novembra 1985 a 40/146 z 13. decembra 1985. Ide o dokumenty, na ktoré sa odvoláva Rada Európy v citovanom odporúčaní.

Citovaný dokument v časti nazvanej „Kvalifikácia, výber a príprava“ v bode 10 uvádza:

„Osobami vybranými na sudcovský úrad musia byť schopní, bezúhonní jednotlivci primeraného vzdelania a právnickej kvalifikácie.“

V časti dokumentu nazvanej „Podmienky vykonávania úradu a funkčné obdobie“ sa v bode 13 uvádza:

„Funkčný postup sudcov, ak taký v danom systéme existuje, by sa mal zakladať na objektívnych faktoroch, najmä schopnosti, bezúhonnosti a skúsenosti.“

Aj štandardy vyspelých demokratických súdnych sústav sa zaoberajú otázkou bezúhonnosti sudcov. O tom, že bezúhonnosť je jednou z dôležitých predpokladov výberu funkcie sudcu, svedčí aj „Vzorový kódex správania sudcov“, ktorý bol schválený Snemovňou delegátov Amerického právnického združenia (American Bar Association) 7. augusta 1990. V princípe č. 1 sa uvádza „Sudca má zaručovať bezúhonnosť a nezávislosť súdnictva“.

Komentár k tomuto princípu uvádza: „Rešpektovanie rozhodnutí a výnosov súdov závisí od dôvery verejnosti v bezúhonnosť a nezávislosť sudcov. Bezúhonnosť a nezávislosť sudcov zasa závisí od ich možnosti jednať bez strachu alebo nátlaku.“

Citované dokumenty potvrdzujú názor, že bezúhonnosť je základným predpokladom výkonu funkcie sudcu, a to aj sudcu ústavného súdu.

V nadväznosti na uvedené je potrebné poukázať na uznesenie ústavného súdu č. k. III. ÚS 49/08-5 zo 7. februára 2008, ktorým bol sudca Juraj Horváth vylúčený z výkonu sudcovskej funkcie v konaní vedenom ústavným súdom pod sp. zn. Rvp 467/06. V danej veci, ktorá sa týkala JUDr. Štefana Harabina, sudca Juraj Horváth sám oznámil svoju predpojatosť, a to z dôvodu vyjadrení JUDr. Štefana Harabina na jeho osobu v médiách, ktorými sa cítil byť dotknutý a urazený.

Vo veci vedenej na ústavnom súde pod sp. zn. II. ÚS 16/2011 je porušovateľom práv účastník konania, ktorého štatutárnym orgánom je jeho predseda JUDr. Štefan Harabin (§ 35 ods. 2 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).

Ústavný súd konštatuje, že v danom prípade mal na zreteli predovšetkým objektívnu nestrannosť sudcu Juraja Horvátha, ktorý vo veci sp. zn. II. ÚS 16/2001 vyslovil, že sa necíti byť predpojatý ani k veci, ani k účastníkom konania, ale v inej veci týkajúcej sa osoby JUDr. Štefana Harabina vyslovil, že sa vo vzťahu k nemu cíti byť predpojatý, a preto žiadal, aby pre túto predpojatosť bol v konkrétnej veci vylúčený z výkonu sudcovskej funkcie.

Podľa názoru senátu ústavného súdu táto okolnosť spolu s kritickými vyjadreniami štatutárneho orgánu účastníka konania JUDr. Štefana Harabina na osobu sudcu Juraja Horvátha eskaluje pochybnosti o objektívnej nestrannosti daného sudcu. Aj keď sudca Juraj Horváth vyhlásil, že vo veci sa necíti byť subjektívne zaujatý, podľa názoru ústavného súdu útočná kritika vznesená na jeho osobu zo strany JUDr. Štefana Harabina vzbudzuje dôvodné

a oprávnené pochybnosti v očiach účastníka konania, že by sudca Juraj Horváth mohol vo veci objektívne a nestranne rozhodnúť.

Senát ústavného súdu vzal do úvahy aj rozhodnutie pléna ústavného súdu sp. zn. PL ÚS 92/2011 z 10. mája 2011, z ktorého vyplýva, že plénum nevyлúčilo z rozhodovacej činnosti medzi iným sudcami aj sudcu Juraja Horvátha.

Plénum vo svojom rozhodnutí uviedlo, že „... sa pritom riadilo najmä tou skutočnosťou, že o tak závažnom konaní, akým je konanie podľa čl. 136 ods. 3 ústavy (vykonávanie disciplinárneho konania proti predsedovi Najvyššieho súdu Slovenskej republiky), rozhoduje ústavný súd podľa čl. 131 ods. 1 ústavy v pléne ústavného súdu, ktoré je zložené z 13 sudcov (§ 2 ods. 1 a 4 zákona o ústavnom súde), a v prípade prílišného formalistického postupu, akým by bolo vyhodnotenie daných námietok bez osobitného vyhodnotenia vyjadrení jednotlivých dotknutých sudcov, by reálne hrozilo znefunkčnenie výkonu samotnej rozhodovacej činnosti pléna ústavného súdu, ktoré jediné je v danom prípade oprávnené rozhodovať o danom návrhu.“.

V prerokovanej veci však nehrozí situácia, že by senát II. ÚS bol nefunkčný, lebo rozvrh práce ústavného súdu na rok 2011 rieši aj vzniknutú situáciu, keď je sudca vylúčený z rozhodovania v senáte.

Z uvedeného dôvodu majú na pamäti objektívnu nestrannosť sudcu, ktorá je v konečnom dôsledku aj nestrannosťou rozhodujúceho senátu, ústavný súd rozhodol tak, že sudcu Juraja Horvátha vylúčil z rozhodovania predmetnej veci.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. júna 2011